

Adaptacja gospodarki leśnej do zmian środowiska w drzewostanach górskich

Jerzy Szwagrzyk

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Katedra Bioróżnorodności Leśnej,
Al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków

jerzy.szwagrzyk@urk.edu.pl

Zmiany klimatyczne i wynikające z nich zmiany zasięgów gatunków drzew wymuszają na gospodarce leśnej dostosowanie dawnych koncepcji z zakresu hodowli lasu do zmieniających się warunków środowiskowych. W lasach górskich problem ten przedstawia się inaczej niż w lasach nizinnych. O ile na nizinie niektóre gatunki mogą w ciągu kilkudziesięciu lat znaleźć się poza zakresem swojej tolerancji klimatycznej, w górach będziemy mieli do czynienia głównie z przesuwaniem się zasięgów ku wyższym piętrům roślinności. Jednym z możliwych skutków tego procesu może być znaczne skurczenie się zasięgu borów świerkowych górnego regłu. Obserwowana obecnie ekspansja odnowień gatunków dolnoreglowych w reglu górnym może zmniejszyć jego zasięg pionowy od dołu, podczas gdy możliwości przesunięcia górnej granicy lasu w górę są bardzo ograniczone. Nie jest to poważny problem dla gospodarki leśnej, gdyż większość borów górnoreglowych znajduje się parkach narodowych i rezerwatach. Z kolei regiel dolny, wykazując ekspansję w górę, będzie też zapewne obszarem, w którym pojawi się większy udział gatunków drzew związanych obecnie z piętrzem pogórza. Zasięg pionowy lasów dolnoreglowych może się zatem nie tyle zwiększyć, ile przesunąć w górę. Gatunki takie jak klony (zwłaszcza jawor), grab, lipy czy wiąz górski mogą zyskać na znaczeniu; zależy to jednak w znacznej mierze od sposobu prowadzenia gospodarki leśnej. Obecna gospodarka (podobnie zresztą jak jej brak w przypadku obszarów ochrony ścisłej) sprzyja ekspansji buka. W wielu przypadkach prowadzi to wręcz do powstania bukowych monokultur. Powstaje pytanie, czy gatunek ten, w większości publikowanych prognoz przedstawiany jako beneficjent zachodzących zmian klimatycznych, nie będzie w przyszłości, w perspektywie znacznego zwiększenia jego udziału w górskich lasach, podatny na zamieranie wskutek na przykład pojawienia się nowych patogenów czy uaktywnienia się tych, które obecnie nie mają większego znaczenia? Zasada rozpraszania ryzyka wskazywałaby na konieczność podjęcia działań, które w przyszłości zwiększą różnorodność gatunkową górskich lasów. Problem gospodarowania w górskich lasach nie ogranicza się do konieczności przebudowy świerkowych monokultur (co w znacznej mierze zostało już zrealizowane), ale ma znacznie szerszy wymiar.